

Ds Oane Reitsma

tekst: **Lucas 19, 37-48**

Gemeente van de Levende Heer,

Aanstaande donderdag en vrijdag vergadert de Generale Synode van onze Protestantse Kerk. In totaal 62 diakenen, ouderlingen en predikanten komen samen om belangrijke beleidspunten voor de landelijke kerk te bespreken. Eén van de onderwerpen op de agenda is het rapport 'Lichter Verkend'. Het gaat om de vraag of voornamelijk kleine kerkelijke gemeentes ook eenvoudiger regelgeving kunnen hebben als ze het niet meer redden qua menskracht.

Aan het slot van het rapport wordt de volgende gespreksvraag opgeroepen: 'van wie is de kerkelijke gemeente eigenlijk?' 'Gemeentes kunnen zo klein worden dat de zorg om de voortgang bijna een private onderneming van enkelen of van familieleden wordt. Onbewust kan dan soms het gevoel ontstaan dat de gemeente van de Heer de club van Jan, Piet en Marie is geworden.' [Einde citaat.] En dan gaat het gesprek verder over waar de grens zou moeten liggen. Gaan we het nu niet over hebben, want dat gaat niet over ons, wij zijn gezegend met vele vrijwilligers! Maar wat ik eruit pak is dat met de allerbeste bedoelingen van de hele wereld (dat voorop, en daar tornt geen mens aan!) er een gewoonte kan ontstaan of een situatie kan ontstaan die erin sluipt. Waarin je zelf niet eens erg hebt dat die situatie helemaal niks meer van doen heeft met waar het ooit om begon. Die kerk is die mensen heilig. En omdat anderen het laten afweten en zij doorgaan, kan er zo'n situatie ontstaan dat deze enkelingen bijna samenvallen met de kerk. Dat zo'n situatie – die ongemerkt groeit – onwenselijk is, realiseer je je ineens, op een 'aha'-moment. Soms zijn die momenten historisch aanwijsbaar. Zoals Luther – zelf in die kerk opgegroeid – zich gaandeweg realiseerde: hee, de kerk wordt bepaald door een kleine elite, die kerkelijke en wereldlijke macht vermengt. Zo was het niet bedoeld. De kerk draait om geld en macht. Het is niet meer de kerk van de Heer – en zijn 95 stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg sloeg.

Zo komt Jezus vandaag in de tempel in Jeruzalem. Hij veegt er de vloer mee aan, met al die mensen. Hier in de Ontmoetingskerk hebben we daar de commissie Open Heiligheid voor, die oog probeert te houden dat de ruimte hier niet verrommelt en voorstellen blijft doen om het concept van Open Heiligheid gaande te houden. 'Dat je je daar druk om kunt maken,' zegt een ander. Waar de Paaskaars precies staat, waar de liedboekjes liggen, enzovoort. Maar het gaat even dieper dan alleen waar de paaskaars staat en waar de liedboekjes liggen. We voeren hier in de kerk namelijk week aan week een spel – zo noem ik het even. Het spel van de liturgie. Een spel – nee, niet een spelletje als rummikub of sjoelen, maar een heilig spel. Waar we in alle ernst in opgaan. Het spel – o noem ik het vandaag – van de aanwezigheid van God bij de mensen. En daar hebben we vaste vormen voor. Dat spel, dat spelen we serieus, met afgewogen woorden en muziek. Met bepaalde gedragingen, die we misschien elders niet zo doen, maar hier op zondagmorgen wel.

In de tempel speelde dat gevoel nog veel sterker. Een kerk is een kerk, een plaatselijke plek van samenkomst, zoals elke plaats die heeft. In die zin is de kerk meer vergelijkbaar met de synagoge, die ook overal op locatie is. Van de tempel was er maar één. Daarbij moeten wij ons ook bedenken dat in de christelijke theologie het idee zo sterk heeft postgevat dat God onder ons aanwezig was in een mens (persoon). En dat de ware tempel een geestelijke tempel is, die we in ons hart en in ons gedrag naar elkaar toe opbouwen. In de tijd van Jezus was dat anders. Die vorm van theologie moest zich deels nog ontwikkelen. God was wel aanwezig in mensen, vooral in profeten. Maar op één plek was Hij in het bijzonder aanwezig en dat was in de tempel. (Zo'n concrete, fysieke plek hebben wij in het christendom niet meer.) Het kwam zo: tempels waren vanouds de plekken waar de beelden van de goden stonden en werden aanbeden. Vaak kleine tempels met lokale goden. De god viel samen met die plek en met dat beeld. Niet is uitgesloten dat JHWH, de God van Israël ook ooit zo begonnen is, inclusief beeld. Archeologische bewijzen zijn daarvoor niet, maar het is goed mogelijk. En dat toen

het Noord- en Zuidrijk door de Assyriërs en Babyloniërs onder de voet zijn gelopen, tempels met hun beelden verwoest zijn. Daarmee zou dan de god overwonnen zijn en de religie hebben afgedaan. Maar nee, het idee – of beter: het geloof – ontstond dat het bestaan van deze God helemaal niet afhing van het al dan niet hebben van een tempel. Deze God leefde boven de aarde, en overleefde dus iedere verwoesting van iedere tempel en werd daarmee een onoverwinnelijke God. En daardoor later ook de Ene en Enige God.

En hoewel Hij boven de aarde woonde, was Hij toch onder de mensen aanwezig. Dàt was de waarde van de tempel van Jeruzalem: tempel van een onzichtbare God.

En voor het geloof in zo'n onzichtbare, ongrijpbare God – letterlijk èn figuurlijk! – moet je ruimte maken, steeds weer. Letterlijk qua plek (een ruimte om te bidden), maar ook in tijd (tijd vrijmaken, ruimte in je dagelijkse gang), en in je denken/geloof. Dat eerste (plek) doet Jezus. Die tempel moet niet volgeplempt met van alles en nog wat en zeker niet met de attributen van de Mammon – die andere god. Het is een huis van gebed voor de onzichtbare God. En wat Hij doet met die zogeheten tempelreiniging is: ruimte maken, om de onzichtbare God voor het voetlicht te brengen (zichtbaar te maken – paradox!).

Ik vroeg me af: is dat ook wat wij doen in onze diensten, of misschien in ons kerkzijn als geheel? De ruimte maken om zicht te krijgen op de Onzichtbare Aanwezige? (1) Qua plek, (2) qua tijd, en (3) in ons denken. Deze week hadden we gespreksgroep in Zuid, in de Groote Bueren. Wat we daar delen blijft daar in vertrouwelijkheid. Maar het gesprek van deze week was zó mooi, dat ik er in zijn algemeenheid iets van deel. We hadden het over Godsbeelden. 'God zit in mijn hart', zei iemand. Iemand anders zei: 'ik bid wel tot God, maar soms voelt Hij als een donkere leegte, alsof er niemand is.' En zo maakten we in het gesprek ruimte voor de heiligheid en het mysterie van God. Want een onzichtbare God is een mysterie; blijft een paradox waar wij in ons leven mee worstelen. Een zichtbare god is veel duidelijker en makkelijker om te aanbidden (Mammon!). 'Een geloof zonder worsteling is geen waar, eerlijk geloof', concludeerde iemand. En dat gebeurt hier. Die zin, dat God soms als een donkere leegte voelt, was zó van persoonlijke ervaring doortrokken, dat ik als gespreksleider het gevoel had dat dat beeld van God nog meer 'heiligheid' bezat dan mensen die menen God wel in hun broekzak te hebben. God heb je niet in je broekzak. Die is te groot.

Het gaat erom dat we ruimte blijven scheppen. Om de Onzichtbare in zijn onzichtbaarheid in ons midden te kunnen 'zien'. In zijn onbegrijpelijkheid te kunnen begrijpen. In zijn oorverdovende stilte te kunnen horen. En daarvoor moet alle wereldlijke macht wijken. Als God en zijn tempel niet meer en mysterie zijn, maar wij met onze menselijkheid in de weg zitten, geven we teveel op. Dan wordt God zichtbaar in ónze gewoontes, en dat kan niet. Goddelijk handelen is nooit gewoonte, maar altijd in tegen wat de wereld ons aanzegt.

Wij vieren vandaag de Maaltijd van de Heer. Ook bij uitstek een plek waar wij proberen vorm te geven aan de God die onder mensen woont. In zijn onzichtbaarheid wordt hij zichtbaar als wij leren delen. Door te delen geven wij Hem ruimte om er te zijn.

Heel vaak als ik met een collega hier vooraan sta om brood te delen, grijpen mensen dat aan en zeggen dan 'dankuwel'. Ik vind dat eerlijk gezegd persoonlijk moeilijk. 'Dankuwel' geeft mij het gevoel alsof ik het aan u geef. Letterlijk doe ik dat ook, maar speelden wij hier niet dat Christus onzichtbaar aanwezig is? Ontvangen wij niet van Hem? Als u 'dankjewel' tegen mij zegt, als ik zeg 'lichaam van Christus', of 'brood uit de hemel', [etc.] dan gaat het tussen u en mij. En het gaat nou juist tussen ons en Christus. Als we dat spel van heiligheid willen spelen – en voelt u vrij om het op uw manier te spelen, daar wil ik niet in treden – dan *mag* u ook op mijn woorden antwoorden 'Amen'. Want als u dàt tegen mij zegt, dan erkennen we samen dat het niet om u en mij gaat en dat ik u iets geef, maar dan stemmen we samen in dat Christus onzichtbaar aanwezig is in ons delen vanmorgen. Wij geven teveel op van ons geloof als wij onszelf voorop zetten. Laten wij de tempel schoonvegen en ruimte maken voor de Onzichtbare Aanwezige.

*In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen. **Stilte***

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.